

Megyeri Nóra

Szakadék a terepen

2015 novemberében választottam az egyik politikai pártot kutatásom terepének. Hamar sikerült megtalálni a helyemet a terepen kutatóként. Az aktivisták örömmel fogadtak minden egyes alkalommal, amikor mentem hozzájuk. Egy héten többször jártam: különféle találkozókra, rendezvényekre és kampányokra.

Első alkalommal egy rendezvényen vettem részt, ahová egy egyetemi tanárt hívtak meg. Izgultam, hogy hogyan fognak majd fogadni. Megjelenik egy számukra ismeretlen valaki, aki majd beül közéjük, figyel, hallgat és jegyzetel. Amikor beléptem a terembe, az már tele volt emberekkel. Én egy félreeső helyet választottam magamnak, gondoltam ez jó lesz nekem, hogy kívülről figyeljem az eseményeket. Aztán hirtelen megszólítottak, hogy menjek és üljek előre, a többiekhez. Odaültem közéjük, igyekeztek megismerni, és legfőképpen azt próbálták megérteni, hogy én mit akarok itt csinálni? Miért érdekel ez engem? Azt is megkérdezték, hogy „*Miért van ilyen furcsa »hobbid«?*” Megpróbáltam választ adni arra, hogy mi is az az antropológia. Mit csinálok én itt, és miért érdekel az, ahogyan ők gondolkodnak a világról, társadalomról és emberekről. Számukra pedig az volt érdekes, hogy engem ez miért foglalkoztat, és hogy nekem ez nem olyan hétköznapi dolog, mint nekik.

Nem tudom, hogy milyen sikerrel értették meg a céljaimat és magát az egész tudományágot, mindenesetre széles mosollyal az arcukon mondták, hogy örülnek, hogy ott vagyok. Majd, ezt követően, az egyik idős hölgy elkezdte mesélni az életét, hogy neki miért fontos, hogy ide jár és mit ad neki az, hogy a politikai párt aktív tagja. Hihetetlen volt számomra, hogy kérdések nélkül már beszél nekem arról, ami engem érdekel. Én pedig minden egyes érzékszervemmel figyeltem rá, hogy mit mond nekem. Nagyon izgalmasnak találtam az életét, ő pedig szívesen mesélt nekem. Így az első alkalmat nagyon sikeresnek éltem meg, amit csak erősített az a tény, hogy a következő előadások alkalmával, amikor vendégelőadók jöttek, ő már foglalt nekem helyet maga mellé.

Ezután pedig elhívtak magukkal kampányolni több vidéki városba. Három egymás utáni nap mentünk. Február volt, egész nap kint álltunk a hidegben, esőben, és vártuk az embereket, hogy odajöjjenek, vagy ők szólították meg a járókelőket, és újságokat adtak nekik. Ezeken az alkalmakon is rengeteg lehetőségem nyílt arra, hogy jobban

megismerjem őket mint közösséget és külön-külön is a tagokat. A kampányok alkalmával két személy vált kulcsadatközlőmmé. Nagyon érdekes volt számomra, hogy folyton meséltek magukról, az életükről és mindig volt olyan információ, ami új és a kutatásom szempontjából fontos és hasznos volt. Nagyon örültem annak, hogy ennyire nyíltak, őszinték és hogy ennyire szerettek nekem beszélni. Úgy éreztem, hogy „befogadtak.”¹

Addig a pontig tartott ez a befogadottság-érzés, amíg el nem kezdtem felvenni az interjúkat. Akkor kezdtem el érezni, hogy a jelenlétem terhelő lett számukra. Mindez hirtelen történt, és abban nyilvánult meg, hogy többször megkérdezték - viccbe burkolva-, hogy „*Te kinek kémkedsz?*”. Ezután hamarosan meg is szakították velem a kapcsolatot. Hiába kerestem őket telefonon és közösségi oldalakon, először csak halasztgatták az újbóli látogatás esélyét és az interjúzást, majd végül semmilyen üzenetre és telefonhívásra nem válaszoltak. Kezdetben csak kifogásokat kerestek, hogy a megbeszélte időpont nem jó, mert hirtelen valami sürgős jött közbe. Ekkor még nem gyanakodtam, előfordul az ilyesmi. Aztán egyre többször történt meg. A legrosszabb az volt, amikor már szálltam fel a buszra és vettem meg a jegyet, jött az üzenet, hogy „*bocsi, megint félrenéztem, és ma is dolgozok. Nem érek rá.*” Ezután vártam másfél hetet. Úgy éreztem, hogy nem adhatom fel, mert akkor minden munkám odatesz. Ez velem nem történhet meg, hogy így kudarcot vallok. De mégis megtörtént. Többet nem válaszoltak.

Úgy éreztem, hogy számukra elég volt az én jelenléteimből. Hogy nem kívánatos személy vagyok ott.

Nem kaptam választ többé. Elkezdtem gondolkodni azon, hogy vajon mit ronthattam el? Mi volt az a pont, vagy akár mondatom, ami ezt váltotta ki belőlük? Vagy én nem vagyok kutatónak alkalmas?

Sokáig ez járt a fejemben, hiszen nem tudtam végigcsinálni ezt a kutatást. Kerestem a válaszokat, hogy vajon miért nem? Miért ilyen hirtelen? Talán rossz kérdéseket tehettem fel? Rosszul alakítottam ki a kutatói szerepemet a terepen? Ha igen, akkor legközelebb egy újabb közösségben és számomra egy újabb „idegen világban” hogyan ne kövessem el ezt a hibát?

¹ A befogadón azt értem, hogy elfogadtak a közösségben, mint kutatót. Nem feszélyezte őket a jelenlétem. Nagyon segítőkészek voltak. Mivel tudták, hogy kutatást csinálok, többször adtak könyveket, folyóiratokat, amikből sok hasznos információt szerezhettem.

Viszont itt arra is rájöttem, hogy egy politikai antropológiai kutatásnak milyen nehézségei vannak. Hiszen, ahogyan én tapasztaltam, van bennük egyfajta folyamatos félelem a többi párttal szemben. Vannak olyan dolgok, amik nem tudódhatnak ki. Legyen szó politikai programokról vagy személyekről. Utólag visszagondolva, valószínűleg az akkori változások és kisebb-nagyobb botrányok miatt volt egyfajta szelektálás is az egész párton belül. De ez engem akkor, abban a pillanatban nem igazán vigasztalt.

Miért mondja egy közösség egy kutatóra, hogy azért van itt, mert „spicli”? Miért alakult ki rólam ez a képük? Talán úgy gondolták, hogy más pártnak vagyok a besúgója. Aki a szakdolgozatával valójában egy jelentést ad le a kormánynak. Ehhez hasonló dolgok jutottak eszembe, abból kiindulva, hogy ezek az aktivisták mindenben összeesküvés-elméleteket láttak.

Sajnos ezekre a kérdésekre soha nem fogok választ kapni. Viszont, ahogy fentebb írtam, elgondolkodtam a témám nehézségein és azokon a dolgokon, amik miatt elbukhatott.

A történetek miatt felmerült bennem a szakmával kapcsolatban is jó pár kérdés és az, hogy nekem való-e? Hogy vajon mennyire helyes az, amit egy antropológus csinál? Vagy valóban javára válhat ez egy közösségnek, hogy mi ott kutatunk? Hová vezethet az, hogy amit megtudunk, azt kiadjuk a kezünk közül?

Ekkor több ismerősöm is megkérdezte tőlem, hogy miért csinálod ezt az egészet? Miért nem választottál egy olyan szakmát, ahol csak beülsz egy könyvtárba, és már meg is van a szakdolgozat? Őszintén szólva, akkor sokkal jobban örültem volna ennek a lehetőségnek, nem kellene sehova se menni, csak leülni, és olvasni. Úgy éreztem, hogy sok időm, energiám veszett el ebben a kutatásban. Hiszen szakirodalmakat olvastam, figyeltem a napi híreket, gyűjtöttem a terepen lévő anyagokat, és velük együtt áztam-fáztam a kampányok során. Próbáltam őket megérteni, hogy miért gondolkodnak úgy a világról, ahogyan. Mindez hiába, mert egy pillanat alatt a munkám semmissé vált. Úgy éreztem magam, mint akit cserben hagytak.

De pár héttel később újra éreztem, hogy valami élteti, erősíti bennem a szakma iránti elköteleződést, hogy van bennem egyfajta kíváncsiság. Rájöttem, hogy ez az a tudomány, ami közelebb vihet az emberek megismeréséhez.

Végül elővettem az antropológiai tanulmányokat, és elkezdtem olvasni őket újból. Kicsit akkor már más szemmel. Próbáltam meglátni egy kutatásban a nehézségeket, az

akadályokat, amiket leküzdve megismerhetünk egy teljesen új világot. Úgy gondolom, hogy ez egy nagyon nagy kincs egy kutató számára, amikor az idegent megismeri, és azután már nem is lesz az olyan idegen. Emellett az antropológia feljogosít arra, hogy olyan közösségekbe juthassunk el, ami egy nem kutató számára nem igazán lehetséges. Így is sokan örülteknek hiszik az antropológusokat, akik elmennek „veszélyes” helyekre, de számunkra pont, hogy ez a tudomány kínál lehetőséget arra, hogy beléphessünk, ezáltal megismerhessünk, és megkíséreljük megérteni az embereket.

„...vagy megismerjük egymást és együtt élünk ezzel a tudással, vagy egymásnak ütköző monológok beckett viláágában végezzük.” (Geertz 1994:347-348)

Döntöttem! Úgy döntöttem, hogy tudni, ismerni akarom a *másikat*, és szeretném átélni egy sikeres kutatás érzését. Milyen benne lenni és mégis távolról figyelni egy közösséget. Tovább koptatom az iskola padjait, miközben újból nyitott szemmel kezdem figyelni, azokat a lehetőségeket, ahol ismét próbára tehetem magam. Megpróbálhatom az antropológiát művelni.

Utólag pedig szeretném megköszönni a terepemnek, hogy rájöhöttem arra, hogy milyen jó dolog az antropológia és milyen sokat vesztettem volna, ha abbahagyom. Hiszen számomra az antropológia egy kapu a világ és a benne élő emberek megismerésére. Így az antropológia a megismerés által hozzásegít ahhoz, hogy el tudjuk fogadni, ezáltal tiszteletben tartani és tiszteletet adni azoknak az embereknek, akikkel együtt élünk ezen a világon.

Felhasznált irodalom:

1. Geertz, Clifford (1994): Az értelmezés hatalma. Századvég Kiadó, Budapest